

Rapport

Rapport betreffende een klacht over de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uit Den Haag.

Datum:

Rapportnummer: 2011/110

Klacht

Verzoeker klaagt erover dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) niet expliciet heeft gereageerd op zijn verzoek om aan te geven of er sinds de invoering van artikel 34 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (Wiv) richting hem is voldaan aan de meldingsplicht. Het ging hem met name om de melding rond het afluisteren van zijn telefoon.

Feiten

1. Verzoeker heeft al eerder verzocht om inzage bij de AIVD. Ook heeft hij diverse keren gecorrespondeerd met de AIVD en/of de minister van BZK en zijn er bezwaar- en beroepsprocedures gevoerd. Een kwestie heeft geleid tot een uitspraak van de Raad van State van 29 oktober 2008. In deze uitspraak stelt de Raad dat verzoeker op 9 juni 2006 een brief aan de minister had gestuurd, die in de kern strekte tot het verzoek aan de minister om een zestal vragen te beantwoorden. De minister heeft deze brief echter ten onrechte opgevat als een verzoek om inzage in zijn dossier. Vervolgens heeft de minister verzoeker ten onrechte ontvangen in zijn bezwaar tegen de afwijzing van het verzoek om inzage.
2. De zogenoemde notificatieplicht is neergelegd in artikel 34 van de Wiv 2002. Deze plicht houdt in dat de AIVD vijf jaar na de beëindiging van de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid (bijvoorbeeld het afluisteren van een telefoon) dient te onderzoeken of een persoon daarvan op de hoogte kan worden gebracht. Zijn er geen beletselen, dan wordt de persoon vervolgens op de hoogte gebracht.
3. Verzoeker richtte zich op 14 april 2010 tot de minister van BZK met het volgende. Hij had uit de media vernomen dat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) betrokkenen moet melden dat telefoongesprekken zijn afgeluisterd. Verzoeker gaf aan dat hij sinds 1979 talloze malen was afgeluisterd door de BVD en de AIVD en dat hij nooit na afloop een melding van een dergelijke actie had ontvangen. Hij verzocht de minister om hem alsnog opgave te verstrekken van de perioden waarin zijn telefoon door de BVD of de AIVD was afgeluisterd, en daarover nadere informatie te verstrekken.
4. Op 18 juni 2010 berichtte de minister verzoeker dat hij zijn verzoek afwees, voor zover het een verzoek tot kennisneming van actuele gegevens betrof. Voor zover het een verzoek tot kennisneming van niet-actuele gegevens betrof, waren er bij archiefonderzoek niet-actuele gegevens over verzoeker aangetroffen. Deze gegevens waren al aan verzoeker verstrekt op grond van eerdere verzoeken om kennisgeving. Tegen dit besluit kon een bezwaar worden ingediend.
5. Verzoeker deelde de minister bij brief van 23 juni 2010 mee dat de reactie van 18 juni 2010 niet conform zijn verzoek was. Hij had gevraagd om informatie over het afluisteren

door de AIVD en de BVD, niet om inzage van zijn AIVD-dossier.

6. Op 30 juni 2010 deelde de minister verzoeker mee dat zijn brief van 23 juni 2010 als bezwaarschrift in behandeling was genomen.

7. In reactie hierop gaf verzoeker op 6 juli 2010 aan dat hij geen bezwaar had ingediend, maar had aangegeven dat zijn verzoek om informatie fout was geïnterpreteerd.

8. De minister reageerde op deze brief op 2 augustus 2010. Hij deelde daarbij onder meer mee dat indien een betrokkene door de AIVD is afgeluisterd, ook deze gegevens deel uitmaken van de persoonsgegevens door of ten behoeve van de dienst verwerkt, zoals genoemd in artikel 47 van de Wiv 2002. Bij het archiefonderzoek dat voor het besluit van 18 juni 2010 is gedaan, was dan ook gekeken of er gegevens bekend waren over het afluisteren van verzoekers telefoon. Het besluit was daarom wel een antwoord op het verzoek van 14 april 2010. Wat betreft verzoekers opmerking, dat de AIVD hem actief op de hoogte had moeten stellen van het feit dat in het verleden zijn telefoon zou zijn afgeluisterd, merkt de minister het volgende op. Verzoeker doet daarmee een beroep op artikel 34 van de Wiv 2002. Artikel 34 is niet van toepassing op bijzondere bevoegdheden die voor 29 mei 2002 zijn uitgeoefend. Dat op de AIVD in zijn geval een meldplicht rustte, is daarom niet juist volgens de minister.

9. Verzoeker gaf bij brief van 6 augustus 2010 aan dat hij zich niet kon vinden in de brief van 2 augustus 2010 en gaf aan dat hij nog steeds inzage wenste over het afluisteren van zijn telefoon in de periode na 29 mei 2002.

10. In reactie op bovenstaande brief gaf de minister op 17 september 2010 aan dat hij tot de conclusie kwam dat verzoeker geen genoegen nam met zijn reacties en dat hij daarom verdere correspondentie niet in behandeling zou nemen.

VISIE VERZOEKER

Verzoeker vindt dat de minister zijn verzoek verkeerd heeft geïnterpreteerd. Het gaat hem niet om de periode voor 2002 en het gaat hem ook niet om inzage. De minister heeft niet expliciet gereageerd op zijn verzoek om aan te geven of er vanaf 2002 aan de meldingsplicht van artikel 34 van de Wiv 2002 is voldaan.

Verder vindt verzoeker het onjuist dat de Commissie van toezicht betreffende de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (CTIVD) kennelijk niet betrokken is geweest bij de afdoening van zijn verzoek, nu de CTIVD toezicht dient te houden op de naleving van de notificatieplicht. Verzoeker heeft de indruk dat de minister probeert informatie te beschermen dan wel achter te houden. Als een burger geen antwoord kan krijgen op de vraag of er richting hem is voldaan aan de meldingsplicht, is de AIVD oncontroleerbaar voor de burger. Nu verzoekers vragen niet prompt en begrijpelijk zijn beantwoord, is zijn vertrouwen in de minister geschonden. Verzoeker ziet overigens niet in waarom de AIVD

niet zou kunnen vermelden dat er wordt afgeluisterd bij een lopend onderzoek. Verdere informatie hoeft daarbij immers niet worden weergegeven. Verzoeker heeft de indruk dat de minister koste wat kost informatie wil beschermen of achterhouden.

VISIE MINISTER VAN BZK

De minister gaf aan dat artikel 34 van de Wiv 2002 niet voorziet in een mogelijkheid voor burgers om een notificatieverslag op te vragen. Het gaat om een plicht die de AIVD is opgelegd. De naleving van die plicht wordt gecontroleerd door de CTIVD. Over de redenen waarom een persoon niet is genotificeerd, kunnen (in de openbaarheid) geen mededelingen worden gedaan. Een simpele mededeling als "u bent niet afgeluisterd door de AIVD" is niet mogelijk, omdat daarmee informatie wordt prijs gegeven omtrent het kennisniveau en de werkwijzen van de AIVD. Voorstelbaar is dat als personen uit bepaalde kringen het bericht krijgen niet afgeluisterd te zijn, dit een belangrijke bron van informatie kan zijn met alle gevolgen van dien.

Nu het niet mogelijk was concreet in te gaan op het verzoek van verzoeker, stond er voor de AIVD slechts de mogelijkheid open het verzoek aan te merken als een verzoek om kennisneming van eventueel bij de AIVD aanwezige persoonsgegevens als bedoeld in artikel 47 van de Wiv 2002. Bij een onderzoek naar aanleiding van een dergelijk verzoek zullen ook gegevens over het af luisteren van een telefoon naar voren komen. De regeling voor inzageverzoeken vertoont een grote overeenkomst met de notificatieplicht. De gronden waarop gegevens niet worden prijs gegeven zijn grotendeels identiek aan elkaar. Langs de weg van een inzageverzoek kan over de inzet van bijzondere bevoegdheden dezelfde informatie worden verstrekt als langs de weg van een notificatieverslag. Daarom is er bij verzoeker voor deze weg gekozen. Ook in andere gevallen wordt voor deze weg gekozen, ook omdat deze afdoeningswijze de mogelijkheid van bezwaar en beroep biedt.

De minister acht zijn handelwijze in dit geval juist. Het was immers niet mogelijk om direct en concreet op het verzoek in te gaan. Een les voor de toekomst is wellicht dat in soortgelijke zaken in het beginstadium van de procedure naar betrokkene toe meer duidelijkheid wordt gegeven omtrent de handelwijze, aldus de minister.

Verder wees de minister er op dat verzoeker al eerder verzoeken om inzage had gedaan en over de reactie daarop vervolgens een klacht had ingediend.

Oordeel

1. Het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking houdt in dat overheidsinstanties burgers met het oog op de behartiging van hun belangen actief en desgevraagd van adequate informatie voorzien.

2. Verzoeker klaagt erover dat de minister van BZK niet expliciet heeft gereageerd op zijn verzoek om aan te geven of er richting hem is voldaan aan de meldingsplicht (middels een zogeheten notificatieverslag) van artikel 34 van de Wiv 2002. Het ging hem vooral om de melding rond het afluisteren van zijn telefoon.

3. De minister gaf aan dat artikel 34 van de Wiv 2002 niet voorziet in een mogelijkheid voor burgers om een notificatieverslag op te vragen. Het gaat om een plicht die de AIVD is opgelegd. Over de redenen waarom een persoon niet is genotificeerd, kunnen (in de openbaarheid) geen mededelingen worden gedaan. Daarom is het verzoek aangemerkt als een verzoek om kennisneming van eventueel bij de AIVD aanwezige persoonsgegevens als bedoeld in artikel 47 van de Wiv 2002.

4. De Nationale ombudsman kan de minister volgen in zijn standpunt dat de verplichting van de AIVD om, indien dit mogelijk is, burgers na een bepaalde periode op de hoogte te stellen dat bijvoorbeeld hun telefoon is afgeluisterd (de zgn. notificatieplicht), niet met zich meebrengt dat de AIVD of de minister dan ook de verplichting heeft om in te gaan op de vraag van een burger of de notificatieplicht jegens hem is nageleefd. De naleving van de notificatieplicht wordt immers gecontroleerd door de CTIVD en niet door de burgers die het betreft. Dat de naleving van de notificatieverplicht in zijn algemeenheid wordt gecontroleerd door de CTIVD, brengt niet met zich mee dat de CTIVD bij een verzoek om een notificatieverslag betrokken moet worden. Het is wel mogelijk om een verzoek te doen om kennisneming van eventueel bij de AIVD aanwezige persoonsgegevens als bedoeld in artikel 47 van de Wiv 2002, waaronder ook het afluisteren van een telefoon valt. Dat is de procedure die de wetgever heeft geboden voor de burger die wil weten of hij onderwerp van onderzoek van de AIVD is geweest. Bij afwijzing van een verzoek ingevolge artikel 47 heeft de burger de mogelijkheid van bezwaar en beroep. Dat de minister een burger daar op wijst, is correct. Om echter het verzoek om een notificatieverslag ongevraagd op te vatten als een verzoek om inzage en als zodanig af te doen, is niet juist en schept onduidelijkheid. Dat steekt te meer, nu de minister blijkens de uitspraak van de Raad van State op 29 oktober 2008 al eerder een brief van verzoeker ten onrechte heeft aangemerkt als een verzoek om inzage, en vervolgens ten onrechte het bezwaar daartegen in behandeling heeft genomen. De wijze waarop het verzoek is afgewikkeld, is gelet op bovenstaande in strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

De onderzochte gedraging is niet behoorlijk.

Dit geeft aanleiding tot het doen van een aanbeveling.

5. De Nationale ombudsman merkt nog op dat hij in het jaarverslag van de AIVD over 2010 heeft gelezen dat de minister van BZK het voornemen heeft geuit om de actieve notificatieplicht te vervangen door een passieve notificatieplicht door middel van een verruiming van de wettelijke mogelijkheid tot kennisneming.

Conclusie

De klacht over de minister van BZK is gegrond, wegens strijd met het vereiste van actieve en adequate informatieverstrekking.

Aanbeveling

De Nationale ombudsman geeft de minister van BZK in overweging om in het vervolg bij een verzoek om te voldoen aan de notificatieplicht dit verzoek gemotiveerd niet-ontvankelijk te verklaren en daarbij aan te bieden het verzoek als een verzoek om inzage af te wikkelen. Met instemming heeft de Nationale ombudsman kennis genomen van het voornemen van de minister om de actieve notificatieplicht te vervangen door een passieve notificatieplicht door middel van een verruiming van de wettelijke mogelijkheid tot kennisneming. De Nationale ombudsman geeft de minister in overweging om uit een oogpunt van transparantie van het werk van de AIVD ruime bekendheid te geven aan de burgers van de daartoe te volgen procedure.

De Nationale ombudsman,

dr. A.F.M. Brenninkmeijer

INFORMATIEOVERZICHT

Het verzoekschrift van verzoeker van 20 oktober 2010 en de daarbij behorende bijlagen;

De reactie van de minister van BZK van 24 december 2010;

De reactie van verzoeker van 10 januari 2011;

De reacties van de minister van BZK van 21 maart 2011 (telefonisch) en 7 april 2011;

De reactie van verzoeker van 30 maart 2011.

Achtergrond

Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

Artikel 34

"1. Onze betrokken Minister onderzoekt vijf jaar na de beëindiging van de uitoefening van een bijzondere bevoegdheid als bedoeld in de artikelen 23, eerste lid, 25, eerste lid, 27, derde lid, onderdelen a en b, alsmede artikel 30, eerste lid, voor zover is binnengetrepen in een woning zonder toestemming van de bewoner, en daarna telkens eenmaal per jaar, of de persoon ten aanzien van wie één van deze bijzondere bevoegdheden is uitgeoefend,

daarvan verslag kan worden uitgebracht. Indien dit mogelijk is, geschiedt dit zo spoedig mogelijk.

2. Indien het uitbrengen van het verslag aan de persoon ten aanzien van wie de bijzondere bevoegdheden, bedoeld in het eerste lid, zijn uitgeoefend niet mogelijk is, wordt de commissie van toezicht hiervan op de hoogte gesteld. De mededeling aan de commissie gaat vergezeld van de motivering waarom het verslag niet kan worden uitgebracht.

3. Het verslag is schriftelijk en omvat uitsluitend:

- a. gegevens betreffende de identiteit van de betrokken persoon;
- b. een aanduiding van de bijzondere bevoegdheid als bedoeld in het eerste lid die ten aanzien van de betrokken persoon is uitgeoefend;
- c. de persoon of instantie die voor de uitoefening van de bijzondere bevoegdheid toestemming, machtiging dan wel last heeft verleend;
- d. de datum waarop voor de bevoegdheidsuitoefening toestemming, machtiging dan wel last is verleend;
- e. de periode gedurende welke de bevoegdheidsuitoefening heeft plaatsgevonden en, indien de uitoefening van de bevoegdheid betrekking had op het binnentreden van een woning zonder toestemming van de bewoner, een aanduiding van de woning waarin is binnentreden.

(...)

5. De verplichting tot het uitbrengen van een verslag, bedoeld in het eerste lid, vervalt op het moment dat is vastgesteld dat zulks redelijkerwijs niet mogelijk is.

6. Het uitbrengen van een verslag aan de persoon wordt uitgesteld, indien de desbetreffende bijzondere bevoegdheid is uitgeoefend in het kader van een onderzoek, waaromtrent verstrekking van gegevens aan de betrokken persoon, indien deze op het moment van onderzoek een aanvraag als bedoeld in artikel 47 zou hebben ingediend, ingevolge artikel 53 zou moeten worden geweigerd.

7. De verplichting tot onderzoek, bedoeld in het eerste lid, vervalt, indien het uitbrengen van een verslag omtrent de uitoefening van de desbetreffende bijzondere bevoegdheid naar redelijke verwachting ertoe leidt, dat:

- a. bronnen van een dienst, daaronder begrepen inlichtingen- en veiligheidsdiensten van andere landen, worden onthuld;

b. betrekkingen met andere landen en met internationale organisaties ernstig worden geschaad;

c. een specifieke toepassing van een methode van een dienst of de identiteit van degene die de betrokken dienst behulpzaam is geweest bij de toepassing van de methode worden onthuld."

Artikel 47

"1. Onze betrokken Minister deelt een ieder op diens aanvraag zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen drie maanden mede of en, zo ja, welke hem betreffende persoonsgegevens door of ten behoeve van een dienst zijn verwerkt. Onze betrokken Minister kan zijn besluit voor ten hoogste vier weken verdagen. Van de verdaging wordt voor de afloop van de eerste termijn schriftelijk gemotiveerd mededeling gedaan aan de aanvrager.

2. Voor zover een aanvraag als bedoeld in het eerste lid wordt ingewilligd, stelt Onze betrokken Minister de aanvrager zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vier weken na bekendmaking van zijn besluit in de gelegenheid van zijn gegevens kennis te nemen.

3. Onze betrokken Minister draagt zorg voor een deugdelijke vaststelling van de identiteit van de aanvrager."

Artikel 53

"1. Een aanvraag als bedoeld in artikel 47 wordt in ieder geval afgewezen, indien:

betreffende de aanvrager in het kader van enig onderzoek gegevens zijn verwerkt, tenzij:

1e de desbetreffende gegevens meer dan 5 jaar geleden zijn verwerkt,

2e met betrekking tot de aanvrager sindsdien geen nieuwe gegevens zijn verwerkt in verband met het onderzoek in het kader waarvan de desbetreffende gegevens zijn verwerkt, en

3 e de desbetreffende gegevens niet relevant zijn voor enig lopend onderzoek;

b. betreffende de aanvrager geen gegevens zijn verwerkt.

2. Indien een aanvraag ingevolge het eerste lid wordt afgewezen wordt bij de motivering van de afwijzing slechts in algemene termen gewezen op alle aldaar vermelde gronden voor de afwijzing."

Artikel 57

"In afwijking van artikel 8:7 van de Algemene wet bestuursrecht is voor beroepen tegen besluiten op grond van dit hoofdstuk de rechtbank te 's-Gravenhage bevoegd."

6

2010.11571

de Nationale ombudsman